
Horizont 2020

Horizon 2020 (H2020, česky Horizont 2020) je hlavním rámcovým programem Evropské komise na podporu vědy, výzkumu a inovací pro období 2014-2020.

Evropská komise pilotně již v 7. rámcovém programu (Seventh Framework Programme) zavedla povinnost otevřeného přístupu k vědeckým publikacím ve vybraných oblastech. H2020 v tomto na předchozí program navazuje úplnou povinností otevřeného přístupu. Pilotně byla také spuštěna povinnost otevřeného přístupu k výzkumným datům, která se od roku 2017 týká všech účastníků H2020.

Povinnost zajistit otevřený přístup je uvedena v základních dokumentech k H2020:

- Nařízení Evropského parlamentu a rady (EU) č. 1290/2013, článek 43
- Nařízení Evropského parlamentu a rady (EU) č. 1291/2013, článek 18

Open access v H2020

Článek 29.2 modelové grantové smlouvy stanovuje podrobné právní požadavky týkající se open access – říká, že **každý příjemce musí zajistit otevřený přístup ke všem recenzovaným vědeckým publikacím* vztahujícím se k výsledkům projektu**, pokud je publikování zvoleno jako způsob šíření výsledků. Rozhodnutí, zda budou výsledky publikovány, je na příjemci.

* Recenzovanou vědeckou publikací je primárně myšlen časopisecký článek, příjemci jsou nicméně vybízeni k otevřenému zpřístupňování i jiných typů publikací, které souvisí s projektem – např. monografie, knihy, výstupy z konferencí a šedé literatuře.

Pokud se příjemci rozhodnou publikovat, musí zajistit, aby bylo možné výsledky číst, stahovat a tisknout.

Jak naplnit povinnost otevřeného přístupu k publikacím?

Povinnost zajistit otevřený přístup se skládá ze **2 základních kroků**.

1. krok: uložení publikace do repozitáře

Příjemci musí uložit **strojově čitelnou elektronickou kopii vydavatelské verze** nebo **finální recenzované verze článku** (postprint) do repozitáře. Kopie článku musí být v repozitáři uložena co nejdříve, **nejpozději v den publikování článku**.

Repozitářem je myšlen online archiv (institucionální, oborový nebo multioborový). Pro zvolení vhodného repozitáře je možné využít portál OpenAIRE. Nenajdete-li vhodný repozitář, využijte univerzální repozitář Evropské komise Zenodo.

Článek musí být do repozitáře uložen i tehdy, pokud příjemce zajistí otevřený přístup zlatou cestou – publikováním v otevřeném časopise. Tato povinnost platí z důvodu zajištění dlouhodobé archivace.

Kromě samotné vědecké publikace by příjemce měl ve stejný čas uložit podkladová data nutná pro validaci publikovaných výsledků, ideálně do datového repozitáře. Tato povinnost nesouvisí s otevřeností, ale správou dat (data management). Povinnost otevřeného přístupu k výzkumným datům je samostatně řešena článkem 29.3 modelové grantové smlouvy – viz Open Research Data dále.

2. krok: zajištění otevřeného přístupu k publikaci

Po uložení příjemce musí zajistit **otevřený přístup k publikacím**.

Příjemci mohou zvolit jeden ze dvou hlavních způsobů, jak splnit požadavky:

- **Autoarchivace** (zelená cesta OA) – nejpozději 6 měsíců od vydání (12 měsíců v případě humanitních a společenských věd) musí být v repozitáři otevřeně dostupná finální recenzovaná verze článku. Neumožňuje-li vydavatel autoarchivaci požadované verze článku a v daném období, je potřeba buď vyjednat dodatek ke smlouvě, nebo zvolit jiný časopis pro publikování.
- **Otevřené publikování** (zlatá cesta OA) – příjemce si může zvolit publikování v některém z otevřených časopisů; případné publikační poplatky jsou uznatelnými náklady po dobu trvání grantu (definováno v článku article 6.2.D.3 modelové grantové smlouvy).

Evropská komise nově příjemcům grantů H2020/Horizon Europe nabízí možnost bezplatně publikovat výsledky výzkumu v režimu open access na publikační platformě Open Research Europe (ORE).

Příjemci dále musí zajistit **otevřený přístup** prostřednictvím repozitáře **k bibliografickým informacím (metadatům)**, které identifikují uložené publikace. Metadata musí být ve standardním formátu a musí obsahovat následující údaje:

- výraz „European Union (EU)“ & „Horizon 2020“, „Euratom“ & Euratom research & training programme 2014-2018?
- název výzvy

- akronym projektu a číslo grantu
- datum publikování,
- délku embarga (pokud existuje)
- trvalý identifikátor (např. [DOI](#) u publikace, [ORCID](#) pro autory, [DataCite](#) pro datasey)

Evropská komise také vybízí autory, aby nepřeváděli autorská práva k publikacím a udělovali vydavatelům pouze adekvátní licenci. Vhodným řešením jsou veřejné licence [Creative Commons](#).

Výzkumná data v H2020

Povinnost otevřeného přístupu k výzkumným datům je uvedena v článku 29.3 [modelové grantové smlouvy](#).

Open Research Data Pilot (ORD Pilot, ORDP)

Evropské komise **umožňuje otevřený přístup k výzkumným datům** vytvořeným v rámci projektů Horizont 2020. ORD Pilot sestává ze dvou základních pilířů: vytvoření **plánu managementu dat** (data management plan, DMP) a zajištění **volného přístupu k výzkumným datům**, pokud je to možné.

Opt out

Článek 29.3 je v grantové smlouvě automaticky, ale je možné jej vyjmout, a to v jakékoli fázi projektu (tedy i po podepsání smlouvy). Vyjmutí článku je možné z několika důvodů, například pokud by publikování dat ohrozilo dokončení projektu, pokud by hrozilo, že data mohou být zneužita, pokud není možné data zveřejnit kvůli ochraně osobních údajů, pokud vědec žádná data nesbírá atd.

Povinnosti v rámci ORD Pilot

1. Vytvořit (a aktualizovat) **plán managementu dat**.
2. **Uložit data** a související metadata do datového repozitáře.
3. Zajistit třetím stranám **volný přístup k datům** a umožnit jejich bezplatné vytěžování, využívání, reprodukování a šíření.
4. Upřesnit, jaké **nástroje** jsou potřeba pro použití dat nutných k validaci vědeckých závěrů, v ideálním případě tyto nástroje také poskytnout.

Jaká data otevřít

- **Podkladová data** a související **metadata** – data, která jsou potřeba pro validaci výsledků vědeckých publikací.
- Jakákoli **další data** (a související metadata), která se příjemce rozhodne zveřejnit a uvede je v DMP (např. Data vygenerovaná během projektu, která ale nutně nesouvisí vydanou publikací).
- Není nutné otevřít veškerá data (důvody pro omezené sdílení dat uvést v DMP).

Uložení dat do repozitáře

- Příjemci musí uložit data do **datového repozitáře**.
- Vhodný repozitář lze nalézt na [Registry of Research Data Repositories](#).
- Pokud příjemce nenajde vhodný repozitář, je možné data uložit do [Zenodo](#).
- Je vhodné (ne však nutné) připojit k datům licenci (např. Creative Commons).

Data management plan

- Dokument, který popisuje plány pro vytváření data, nakládání s nimi, jejich uchování po dobu trvání a po skončení projektu apod.
- Příjemce musí odevzdat první verzi DMP během **prvních 6 měsíců projektu**.
- DMP by měl být průběžně aktualizovaný a závěrečná verze by měla reflektovat, co se s daty reálně dělo v průběhu projektu.

Po dobu trvání projektu lze náklady spojené s otevřeným publikováním dat hradit z rozpočtu projektu.

Podrobnější informace ke správě dat a požadavkům na DMP naleznete na stránkách [Evropské komise](#), v dokumentu [Guidelines on FAIR data management in H2020](#), nebo se můžete podívat na [naš stručný factsheet](#).

Užitečné zdroje

EVROPSKÁ KOMISE. *H2020 Programme: Guidelines on FAIR Data Management in Horizon 2020* [online]. Version 3.0, 26 July 2016 [cit. 2018-08-07]. Dostupné z: <https://bit.ly/H2020ODGuideEN>

EVROPSKÁ KOMISE. *H2020 Programme: Guidelines to the Rules on Open Access to Scientific Publications and Open Access to Research Data in Horizon 2020* [online] Version 3.2, 21 March 2017 [cit. 2018-08-03]. Dostupné z: <https://bit.ly/H2020OAGuideEN>

GROFOVÁ, Šárka a Dagmar HANZLÍKOVÁ. *Otevřený přístup k vědeckým informacím, Horizont 2020* [online dokument]. Praha: Ústřední knihovna Univerzity Karlovy, 2020 [cit. 2020-02-11]. Dostupné z: https://knihovna.cuni.cz/wp-content/uploads/H2020_CUNI_OA_CZ_20200210_CCBY.pdf. Podléhá licenci [Creative Commons Uvedte původ 4.0 Mezinárodní](#).

GROFOVÁ, Šárka a Dagmar HANZLÍKOVÁ. *Otevřený přístup k výzkumným datům, Horizont 2020* [online dokument]. Praha: Ústřední knihovna Univerzity Karlovy, 2020 [cit. 2020-02-11]. Dostupné z: https://knihovna.cuni.cz/wp-content/uploads/H2020_CUNI_ORD_CZ_20200210_CCBY.pdf. Podléhá licenci [Creative Commons Uvedte původ 4.0 Mezinárodní](#).

OPENAIRE. Guides for Researchers: How to comply with H2020 mandate - for publications. *OpenAIRE* [online]. [c2020] [cit. 2020-06-19]. Dostupné z: <https://www.openaire.eu/how-to-comply-to-h2020-mandates-for-publications>

OPENAIRE. Guides for Researchers: How to comply with H2020 mandate - for research data. *OpenAIRE* [online]. [c2020] [cit. 2020-06-19]. Dostupné z: <https://www.openaire.eu/how-to-comply-to-h2020-mandates-for-data>

OPENAIRE. *Osobní údaje a politika otevřených výzkumných dat EK: Jak může pomoci OpenAIRE?* [=Personal data and the Open Research Data Pilot: How can OpenAIRE help?] [online]. 2016 [cit. 2018-07-20]. Dostupné z: <http://hdl.handle.net/10084/116555>

OPENAIRE. *Pilotní projekt otevřených výzkumných dat v Horizontu 2020 : Co nabízí OpenAIRE?* [=Open Research Data Pilotin Horizon 2020: How can OpenAIRE help?] [online]. 2015 [cit. 2018-08-03]. Dostupný z: <http://hdl.handle.net/10084/110460>

UNIVERZITA KARLOVA. Data v projektech H2020. *Evropské centrum* [online]. c2018 [cit. 2018-08-03]. Dostupné z: <https://ec.cuni.cz/EC-100.html>